

1 / ROZHLASOVÁ HRA NA VŠECH STANICÍCH

Lenin starší brácha už dlouho věděl, že nejlepší fotky vzniknou, když si ho nikdo nevšimá. Nejlepší fotograf je neviditelný fotograf. Lenin brácha na své neviditelnosti pracoval – používal nenápadný fotoaparát a nepozorovaně s ním fotil. Momentka byla jeho oblíbená metoda, záběry nijak nearanžoval. Lidé, které fotil, jeho fotografování většinou neregistrovali. Pokud se to přece jen stalo, reagovali vždycky stejně – nedůvěrou. Lenin starší brácha měl spoustu takových fotek – jakmile lidi upozorovali, že je fotografuje, ztvářili se, jako by rušil. Lenin brácha věřil, že v této reakci se odráží instinkt, který pochází ještě ze zvířecího života. A když někoho požádal o dovolení fotit – což je například při sérii snímků ve vlakovém kupé nevyhnutelné – nedůvěra se projeví. Probíhá vždy ve čtyřech fázích.

Na začátku jsou grimasy. Fotografování si přikládají ruce k uším nebo mávají. Říkají „sýr“. Nabízejí motiv, který nic nevypovídá. Potom se o fotkách a focení rozhovoří, zkoumají fotografy filozofické a estetické premisy, chtějí se ujistit o jeho sympatiích a dobrých úmyslech. Přesto vyžadují ohledně zveřejnění jakési právo veta. Když fotograf fotí pořád dál, focení se jim už nezdá zábavné, nýbrž otravné. Ve druhé fázi se lidé otáčejí, reptají, že „to by už stačilo“. A odmítání dávají najevo i gesty. Lenin starší brácha ví, že tenhle okamžik musí nastat, *chce* otevřený odpor, protože je přirozený. Ale na protesty nereaguje, fotografuje dál, protože ví, že teprve když pomine odmítání, může nastat třetí fáze. Lidé se smíří s tím, že se fotografa nezbaví. Demonstrativně ho ignorují, ale nakonec ho akceptují jako součást svého okolí – a teprve když si je Lenin starší brácha jistý, že dospěli do čtvrté fáze, když už nejsou ani proti focení, ani pro, vloží do fotoaparátu neexponovaný film. Lidé jsou už konečně s tou malou cvakající příšerkou smíření. A on konečně může krást životu obrazy.

Proto má u sebe vždy několik filmů, které donekonečna exponuje ve fázích jedna až tři, až perforace praská.

Styl malého podvodu, k němuž dospěl, byl způsoben obecným nedostatkem zakázek. Těch pár novin a časopisů, které chtěly své lži ilustrovat fotografiemi, nepotřebovaly fotografa, který dělá snímky ze života. Znalci

však oceňovali jeho talent, styl a rukopis, mohl by to někam dotáhnout, kdyby s paličatostí poustevníka netrval na zaostalém technickém vybavení.

Když však ze dne na den propukla v tisku svoboda, z Lenina staršího bráchy se stal zajímavý fotograf s neuvěřitelnými snímky ze života. Nikdo jiný neudělal tak silné fotky Leny jako on. Lena na střeše sanitky, Lena na kolečkových bruslích na ulici, Lena ve studiu – noviny v Karl-Marx-Stadtu otiskly všechny fotky, na kterých byla Lena. Lenin starší brácha měl taky skvělé, senzačně zblízka zabírané fotky z demonstrací, z akce u nádraží. Fotografoval uprchlíky v Budapešti a v Praze. Vyfotil celé řady estébáků na baletním představení v divadle. Spravedlivý hněv zpívajících demonstrantů. Originalita jeho pohledu byla výjimečná, neuvěřitelně se sžíval s nejrůznějším prostředím, měl schopnost vcítit se do situace, magickou kompetenci. Uměl pracovat se světlem a stínem a byl evidentně dobře obeznámen s laboratorními chemikáliemi. Fotografická obec v celé zemi najednou nechápla, jak ho mohla tak dlouho přehlížet. A tak dostal brzy zakázku od *NBI*.

Časopis *NBI* měl největší náklad ze všech, což ukazovalo míru jeho konformity. Když soudruh Erich zamával z tribuny obrovitým plyšovým medvědem, *NBI* to otiskl, v barvě. *NBI* teď naléhavě potřeboval ztratit pověst poslušného časopisu, pokud chtěl mít nadále nejvyšší náklad v zemi. Proto vyzvali Lenina staršího bráchu, aby jim dodal sérii fotek pro silvestrovské číslo. Byl to nápad obrazového šéfredaktora *NBI*, který nazval Lenina staršího bráchu „mladým divochem“, jakmile mu došlo, že se vítr obrací.

Ale Lenina staršího bráchu nabídka nijak nenadchla. Nedostatek jeho nadšení byl čistě hygienické povahy. Dobře znal šéfy, jako byli ti z *NBI*, a nehodlal jim situaci nijak usnadňovat. Proto pečlivě sestavil sérii fotografií z oněch třicetkrát exponovaných filmů. Snímky zobrazovaly chaos – zajímavý chaos, při soustředěném pozorování se dal až do určitého stupně dešifrovat. Snímky představovaly nahodilé bohatství života, jež velkoryse ovládala náhoda. Vždy ale zůstával i zcela nedešifrovatelný zbytek. Fotky byly hrozně přeexponované, ale při vyvolávání se díky alchymistickým trikům proměnily v technicky přijatelné. Nevypadaly nepovedeně, jen nezvykle. Při troše dobré vůle to bylo umění.

Avšak reprografické standardy *NBI* neumožňovaly dostatečně plasticky reprodukovat jemně odstíněné tóny, které byly důležité pro působivost fotek a rozpoznání toho, co je na záběrech. Obrazový šéf *NBI* věděl, že když to přizná, jako by Lenina staršího brácha rovnou poslal do nějakého západního časopisu. A jestli tam fotky vyjdou, člověk nikdy neví, bude vypadat jako cenzor. Dobře věděl, jak to chodí. Sedával na redakčních poradách, když Lenin starší brácha ještě ani nebyl na světě.

Byl zbabělý a štválo ho pomyslení, že ať se rozhodne jakkoliv, rozhodne se špatně. Požádal tedy o rozhovor mezi čtyřma očima. Lenin starší brácha nasedl do Pavlíčkova žlutého trabantu a rozjel se do Berlína.

Jak očekával, šéf z *NBI* se vykrucoval. Rád by nějaké fotky mladého divocha uveřejnil, ale ne moc divoké. Lenin brácha trval na těchto fotkách. „Když divoké, tak pořádně.“ Šéf namítl, že by mohl otisknout jednu takovou fotku, ale ne osm nebo deset. „Naši čtenáři něco takového neznají,“ prohlásil v rozpacích. „Čtenáři *Sternu* taky ne,“ reagoval Lenin starší brácha. Což problém jeho protějšku jen posílilo. Jestli odmítne tuhle sérii fotek a pak je otisknou na Západě, bude to jeho Waterloo.

Když se rozloučili – oba zalhali, že si to ještě rozmyslí – měl Lenin starší brácha dobrý pocit, že se nezapletl do špatné společnosti.

Protikladem *NBI* byl časopis *Sonntag*, kulturní týdeník, který kvůli malému přídělu papíru vycházel v nízkém nákladu, zato u něj cenzoři přimhuřovali oči.

Zavolał do časopisu *Sonntag*, a když se chtěl blíž představit redaktorce Barbaře, přerušila ho. „Já vás znám.“ A že když už je v Berlíně, mohl by udělat pro *Sonntag* pár fotek. Dnes večer se u ní sejde skupina lidskoprávních aktivistů a bude diskutovat o reformě školství. A tihle lidé si jistě zaslouží, aby v *Sonntagu* vyšly jejich snímky.

Lenin starší brácha strávil večer v Barbařině bytě, kde se už během několika minut dal vzduch krájet. Všichni byli úmyslně nemódně oblečení, diskuse se vlekla. Když někdo vznesl požadavek, aby se v reformované škole každé dítě učilo hrát na nějaký nástroj, namítl jistý Ralf: „Žádné nové direktivy!“ Z Ralfa se vyklubal hlavní řečník. Nejvíc používal slova „upomínat“, „danosti“, „subalterní“ a „submisivní“. Lenin starší brácha fotil a kolem jedenácté si šel do kuchyně něco sníst. Zapnul rádio, aby si poslechl zprávy,

ale zprávy se nevysílaly. Když dojedl, vrátil se do obývacího pokoje a řekl: „Padla zeď.“ Barbara zapnula rádio: jásot na hraničních přechodech, trabanty na Kudammu, oslavný zpěv u Braniborské brány. Lenin starší brácha fotografoval nábožně naslouchající aktivisty. V očích se jim zračil jásavý úžas. Ještě nikdy nefotografoval lidi žasnoucí nad uskutečněním utopie. Reakcí nebyl jásot, ale slavnostní vytržení.

Potom Ralf prohlásil, že se nesešli proto, aby poslouchali rozhlasovou hru, ano, hru. V historii se už vyskytly rozhlasové hry, které představily fikci jako reálnou událost, a subalterní posluchači jim na to skočili. Jako reálný děj vnímali přece posluchači rozhlasovou hru *Válka světů* Orsona Wellse. Načež se všichni shodli, že je to rozhlasová hra, ale že na okamžik skutečně uvěřili, že zeď padla. Ralf právě mluvil o *odstupňovaných konceptech podpory*, když Lenin starší brácha odešel, aby se věnoval danostem těch, kteří skočili na lep.

Pět minut poté, co odešel z bytu, předstírala Barbara, že musí na záchod. Šla do kuchyně a potají pustila rádio. Když se po dvou minutách vrátila do zakouřeného obývacího pokoje, tvářila se zvláště. Aktivisté za lidská práva přerušili diskusi o reformě školství a zeptali se: „Co je?“

„Nic,“ odpověděla Barbara. „Ale tu hru teď vysílají na *všech* stanicích.“ Potom se rozesmála.

Lenin starší brácha už zatím jel směrem k hranici s dvojicí, která se k němu s výskotem vzrušeně vrhla, když startoval auto.

„Zeď padla,“ volala žena a rozrušeně mu bouchala na sklo. „Vemeš nás s sebou?“ Vystoupil a sklopil přední sedadlo.

„Musíte mi ukázat, kudy mám jet,“ prohlásil. „Nejsem odsud.“

„Jasně, ukážem!“ řekla žena a popohnala svého výrazně mladšího společníka. „Karli, nasedej! – Hele, já jsem Verena!“ řekla pak Leninu staršímu bráchovi a hned se na plné kolo rozesmála.

Verena Langová bez ustání mluvila, nacházela se v rétoricky excitovaném stavu. Bláznila štěstím. Víc výkřiků než slov. Vyprávěla, že právě přišli domů, Karli musel nejdřív na záchod a ona chtěla pustit desku. Ale protože se nevyznala v Karliho aparatuře, omylem zapnula rádio. Musela čekat na Karliho, aby pustil gramofon, a rádio bylo celou dobu puštěné, rozčilené hlasy... V okamžiku, kdy Verena pochopila, co slyší, vykřikla: *Karli, padla zeď*.

Karli namítl, že nevykřikla, ale zaječela. Ještě nikdy ji neslyšel tak ječet. – Karli okamžitě přiběhl do pokoje se spuštěnými kalhotami a s toaletním papírem v ruce. Karli, řekla Verena, všichni jsou v Západním Berlíně, musíme tam taky! A ani ne za minutu už... „Karli, spláchnul jsi vůbec?“ zeptala se vzápětí. „Ne, to je pěkný nadělení, to bude smrdět, až se vrátíš!“ Políbila ho a mazlivě se k němu přitiskla.

„Na Kudammu se slaví, je tam narváno, nevím, jestli tam trefíme, já se tu vůbec nevyznám. Ani nevím, jestli je Kudamm a Kurfürstendamm to samý.“

Karli se zeptal, proč ji jako první napadá Kudamm.

„Musím Katje něco přivést, nějaký důkaz! Až jí ráno řeknu, že jsem byla na Západě, bude si myslet, že mi přeskočilo.“

Lenin starší brácha jel rychleji než povolenou rychlostí, a když se asfalt změnil v dlažbu z velkých kostek, ozval se hlasitější, důvěrně známý zvuk. Verena mávala na jiná auta. Na jejich žluté ostatní troubili a Lenin brácha troubil na ně. Za chvíli to vzalo i jeho – ten pocit překypujícího štěstí – a začal mluvit, jako by mu šlo o život. Že byl ještě ráno v rodném městě a ani omylem by ho nenapadlo, že tuhle noc, a že jen náhodou, protože *Sonntag* – ne, nedokázal to říct tak přehledně jako kurátorka z galerie Verena Langoová, která byla vzhledem ke své profesi zvyklá mluvit spatra a jíž se i v návalu emocí podařilo pronést jasný výklad. Jel rychle po dláždění z kočičích hlav a směsice noci, euforie, rychlosti, rámusu a zakázané lásky proměnila tyhle okamžiky v něco, před čím musel i jako fotograf kapitulovat.

Fotky z té noci nepatřily k jeho nejlepším. Později zjistil, že platí, čím rozmazanější, tím lepší. Ten večer fotila spousta lidí a všichni totéž. Byly to záběry, které jen zachycovaly děj. Lenin brácha se vždycky snažil fotky životu vyrvat. Ale té noci se obrazy prostituovaly, mohl je mít každý. Záběry z one noci ukazovaly jen, že se něco stalo, a lidi, kteří při tom byli – ale podobně jako válečné snímky nebyly schopné zprostředkovat emocionální sílu dění.

Lenin starší brácha strčil foťák do kapsy a procházel městem, kterého se zmocnila závrať. Neustále se mu vrhali kolem krku lidé a volali: *Šílený!* Nebránil se. Ani on nebyl úplně při smyslech – každou chvíli ho přepadl záchvat smíchu. Až do ranních hodin chodil po městě, smějící se poutník v pohádkové říši.

Prokurátor Matthias Lange byl skaliskem v příboji. Stál na nejvyšším místě Bornholmského mostu a hleděl směrem k východu. Něco takového nikdy neviděl. Něco takového svět nikdy nespatriil. Pád zdi jako lidová veselice, davy lidí, korzo aut, šampaňské, zpěv a koncert klaksonů. Ale Matthias Lange neslavil. „Člověče, raduj se!“ volali na něj snad každou minutu neznámí lidé a už třikrát ho někdo povzbudivě políbil, dostal *mlaskanec na tvář*. Člověče, raduj se! Nemohl se radovat. Proč vlastně ne?

Rozhodování v práci teď bude snadnější. V poslední době se objevila ta debilní, úplně debilní udání – podvody při volbách, policejní zásahy, úplatky na úřadech. Dřív by si nikdo taková udání nedovolil, a kdyby přece, hned by ho sebrali. Pomluvy, veřejné pobuřování, podvracení republiky – vždycky se na to dal přišít nějaký paragraf. Ale už několik týdnů je to jinak. Nějaká architektka se klidně přibelhá k němu do kanceláře, v zasádrované ruce potvrzení, a podává trestní oznámení na neznámého policistu. Co s ní? Zatknout ji dneska nemůže. Zbývá *protahovat řízení* nebo *shromažďování důkazů*. Obojí je riskantní, pokud se neví, jak to dopadne. Když si představí, že zjistí toho policistu, připraví obžalobu – a pak dojde k puči. Sbohem, pane Lange. Nebo bude vyšetřování sabotovat a ta kulhající architektka se najednou stane novou starostkou. Taky sbohem, pane Lange. Takže ten pád zdi vnese aspoň trochu jasno. Vítězství, velké, ohromné vítězství pro tu architektku. Tedy vyšetřovat. No tak, říkal si prokurátor Matthias Lange, buď přece rád! Slavit nemohl, ale vrásky ve tváři ustupovaly vážnému úsměvu.

Úsměv zmizel, když se mu zdálo, že vidí v davu svou ženu. Skutečně, je to ona. Je zavěšená do úplně cizího chlapa, objímají se, šťastně se proplétají oslavujícím davem. Visí na něm jako tonoucí na bóji. Taky se už nechala nakazit tím všeobecným sbatrčováním. Mohla si ale najít někoho na úrovni, říkal si Matthias Lange, ne takového hulváta v roláku. Ale neměl jí to za zlé. V takovou noc.

Oba směřovali přímo k němu, ke skalisku v příboji. Schválně, kdy si mě všimne. Vida, spřátelili se. Vesele se baví jako starí přátelé. Verena je, to Matthias Lange o své ženě věděl, přítulná, ráda se objímá a mazlí. Ale žárlivost se probudila, když viděl, jak ji ten hulvát k sobě tiskne. Dobře, že tady stojí. Už jí nemusí objímat nějaký cizí chlap.

Verena si manžela všimla skutečně, až když se s ním skoro srazila. „Mattias,“ řekla blaženě, vyvinula se jemným pohybem z Karliho objetí a pokračovala prostě dál se svým mužem.

Karli se za nimi díval. Verena se tiskla k jinému stejně, jako se dosud tiskla k němu.

Carola Schreiterová už skoro spala. Myšlenky, jimž se oddávala, měly snový charakter. Honily se jí v hlavě a už ani nevěděla proč. Carola se viděla, jak tiskne kliku dveří. Z nějakého důvodu věděla, že je u senátora pro vnitřní záležitosti. Na dveřích bylo napsáno *Referát pro oblažování koncertů*.

Na psacím stole vedle postele měla formuláře, brožurky univerzity a *Průvodce nájemním právem*. Carola se s chutí poddala byrokracii. Maturitu jí uznal senátní výbor pro školství a sport, což ji opravňovalo ke studiu na vysoké škole ve spolkové zemi Berlín. Probrala různé studijní obory a rozhodla se studovat etnologii a jako vedlejší obory psychologii a divadelní vědu. V imatrikulační kanceláři Svobodné univerzity Berlín se imatrikulovala. Prohlédla si seznamy přednášek, absolvovala zahajovací týdny a v prvním semestru si zapsala šestnáct kursů, které hodlala podle dojmu zredukovat na rozumnou míru maximálně dvaceti hodin týdně v tomhle semestru. Poté, co prostudovala směrnice BAföG, se rozhodla, že o finanční příspěvek na studium prozatím nepožádá, ale nechá si na finančním úřadě v Kreuzbergu vystavit kartu o dani ze mzdy a bude pracovat jako barmanka v baru *Hasenheide*. Policejně se přihlásila na příslušném úřadě a požádala o občanský průkaz. Přihlásila se u zdravotní pojišťovny AOK. Úřad rodných Drážďan požádala o duplikát rodného listu a výpis z matriky a rovněž podala žádost o vynětí ze státního svazku. Otevřela si ve spořitelně spořicí účet. Studentské kanceláři Svobodné univerzity dodala veškeré náležitosti pro mezinárodní studentský průkaz a Berlínské dopravní společnosti potřebné doklady pro získání studentské legitimace na hromadnou dopravu.

Kvanta formulářů, termíny a náležitosti potřebné pro dokumenty, které musela předložit, a razítka, která musela získat, ji nezastrašily. Naopak, čím lépe ovládala byrokratickou klaviaturu, tím větší měla pocit moci a životaschopnosti. Cítila se zralejší, dospělá. Kdo zná pravidla, může hrát, není žádný outsider. Chtěla sem patřit.

Byrokracie je to, co je vytištěné malým písmem ve smlouvě o svobodě. Pochopila to náhle po několika týdnech a zasáhlo ji to jako osvětlení. Podnět byl naopak absurdní, ba směšný: ve velké seminární budově Svobodné univerzity hledala místnost JK 21/201. A přitom pochopila, že univerzita je obrovský neprůhledný systém, byrokratický očistec, a jediné smysluplné a užitečné, co se na univerzitě naučíš, je, že se s pouhou maturitou v ruce prodereš všemi těmi seznamy přednášek, studijními a zkouškovými řády, konzultačními hodinami, otevíracími hodinami, že vyhledáváš místnosti, dodržíš lhůty, sestavuješ studijní plány, absolvuješ poradenství, pročítáš vývěsky, žádáš o stipendia, přihlašuješ se ke zkouškám a – nakonec se z toho všeho zase vynoříš s diplomem v ruce. Univerzita je přípravkou na byrokracii a diplom jenom průkazem, že ses osvědčila. Teprve potom smíš pozvednout hlavu z prachu.

Ne bez zahanbení si uvědomila, jak perverzní je cítit slast z byrokracie a určovat míru vlastní svobody podle toho, jak dobře zvládá pravidla. Carola si dobře uvědomovala, že se z ní během několika týdnů stal chladný, racionální a praktický člověk. Všechna hravost a zasněnost, veškerá romantika v ní za tu krátkou dobu odumřela. Už nebyla ta holka, která chtěla rukou psaným dopisem požádat prezidenta univerzity, aby ji připustil ke studiu. Už nebyla ta holka, která bez povolení, bez podané žádosti a bez souhlasu, *jen tak* překročila maďarsko-rakouské hranice.

Přechod z bdělého stavu do spánku znamenal opuštění naučené logiky, myšlenky, které pochodovaly důsledně vyrovnaným krokem, se rozplývaly a mátožně vstupovaly do říše snů. Neustálé houkání klaksonů jí ještě v hlavě stvořilo *koncert klaksonů*, ale místo aby uvažovala, proč se takový koncert koná, usínající mysl jí hlásila, že pro veřejné koncerty po 22. hodině je nutné získat výjimku senátora pro vnitřní záležitosti... Zvonek u dveří, který vyrušil Carolu z této první snové myšlenky, se jí zdál pronikavý a moc hlasitý. Pauza mezi bim a bam jí prozradila, že je to zvonek na domovních dveřích a že ten, kdo zvoní, neví, že nahoře v bytě je zvonek přepojený na gong, jinak by ten někdo nezvonil nepřerušovaně, ale zmáčkl by zvonek krátce víckrát po sobě. Po druhém zazvonění, při kterém byla pauza mezi bim a bam dokonce ještě delší, zavržala podlaha v předsíni. Thilo. Slyšela, jak něco říká do mluvítko. Za chvíli se objevil v Carolině pokoji.

„Tvoje máma,“ řekl. „Dole je tvoje máma.“

„Cože?“ hlesla Carola a zamrkala do světla dopadajícího z předsíně. „Moje máma je přece za zdí.“

„Nějaká ženská tvrdí, že je tvoje máma,“ řekl Thilo. „Prý, chci ke Carole. Jsem její máma. Hlas zněl dost rozrušeně.“

Carola nic nechápala, a než se zmohla na nějakou odpověď, zvonek se ozval znovu. Thilo šel otevřít. Carola poslouchala.

Slyšela hlas, který zněl jako mámin, i kroky zněly jako její – a když uviděla máminu siluetu ve dveřích, úlekem vykřikla, ostře a potlačovaně.

„Carolo,“ řekla máma. „Ty jsi ještě v posteli?“

Máma rozsvítila a šla ke Carole, která se v posteli vyděšeně posadila jako podle pravítka.

„Jak to myslíš?“ zeptala se Carola. Nechápala vůbec nic. Jak to, že se máma najednou objevila na Západě? Jak to, že ani nenapsala, ani nezavolala? Jak to, že vypadá tak šťastně? Jak to, že je tady bez táty, normálně bez něj neudělá ani krok. A proč se máma o půl dvanácté v noci ptá, jak to, že jsem *ještě* v posteli?

„Ty nevíš, co se stalo? Zeď je otevřená!“

„To ji jen tak otevřeli?“ vydechla Carola celá bez sebe.

„Jasně!“ odpověděla máma. „Pojď, ať tě obejmou, holčičko!“

Sedla si na postel, rozevřela náruč a Carola si uvědomila, že se taky nedokáže ubránit návalu silných citů.

„Taťka... taťka se mnou nechtěl jet, řekl, že se k tobě nedostanu.“ Paní Schreiterová se nesnažila skrývat slzy. Vší silou přitiskla Carolu k sobě. „A vidíš, jsem tady.“

Carola změkla a poddala se mámině náruči. Její neohlášená návštěva se jí vůbec nehodila. Právě začala nový život – a najednou sem pronikne ten starý, je v jejím pokoji, nevyžádaný, a s ním mámina hlasitá saská mluva, říká jí *holčičko*, mluví o *taťkovi*, pláče nad shledáním a vůbec ji nezajímá, jakých úspěchů Carola v posledních týdnech dosáhla.

„Tak já bych vás představila,“ řekla Carola. „To je Thilo a to je moje máma.“

„Myslel jsem si to,“ reagoval Thilo a podal Carolině matce ruku.

Podívala se na něj uplakanýma očima a uvolnila sevření Caroly. „Těší

mě,“ pronesla a beze studu popotáhla nosem. „Promiňte, ale já...“ Nemohla si pomoci, zase se rozplakala.

„Přijela jsi autem? zeptala se Carola ve snaze o věcnost.

„Jo,“ řekla paní Schreiterová, „A myslíš, že jsem měla kde zaparkovat? Ani omylem. Nikde ani skulinka. Jezdím pořád kolem bloku a říkám si, tamhle nahoře je moje holčička, ale nikde ani kousek místa. Tak jsem auto postavila na chodník.“

„To je riskantní,“ prohlásila Carola. „Můžou ti ho prostě odtáhnout.“

Paní Schreiterová Carolu nepoznávala. Tak chladná nikdy nebyla a tohle *prostě*, paní Schreiterová ani nevěděla, co to vlastně znamená, protože se hodilo všude, Carola ho taky nikdy nepoužívala. Tohle *prostě* bylo jako vůně v Intershopu. Tak jako Intershop voní Západem, tak voněly Západem i rozhovory vedené v tomhle duchu.

„Ale přece ne dneska,“ vyhrkla paní Schreiterová. „V takovou noc mi auto *přece* neodtáhnou.“ Okamžitě pochopila, že to není pravda. Carola, ta se vyzná, je už úplná zápaďačka. Vyzná se a jak jí to sluší. Má nový účes, vlasy nadýchané, zdravější. Zatoužila vjet Carole rukou do vlasů.

„Vypadáš senzačně,“ řekla z nejhlubšího přesvědčení.

„Taky si myslím,“ řekl se smíchem Thilo.

„Jasně!“ prohlásila Carola.

„Chceš ještě vstát?“ zeptal se Thilo.

„Vy se ptáte?“ vydechla Carolina máma. „Carolo, kdybys věděla, co se venku děje!“

Carolina máma se zvedla a slova z ní přímo tryskala. Rozhlížela se po pokoji, letnými pohledy těkala sem a tam a točila se kolem dokola. Líčila, jak to vypadá na hranici, zvala Thila na Vánoce do Cvikova, celá rodina bude pohromadě, když může Carola zase domů.

Carola se oblékla. Když vyšli z bytu, prohlásila paní Schreiterová unešeně: „Carolo, víš, jak vypadáš? Jako bys byla opravdu ze Západu!“

Carola se na mámu zděšeně podívala, ale ta se nedala zastavit. „Když se tak na tebe dívám, žádný rozdíl bych nepoznala.“

Byla na Carolu pyšná. „A na Vánoce přijedeš, že jo? A Thila vezmeš s sebou.“

„Thila,“ opravila ji Carola.

„Thila. Co jsem řekla?“

„Říkáš pořád Dýla.“

Paní Schreiterová se zaraženě odmlčela.

„Tak pojedem ke zdi?“ zeptal se Thilo.

Nikdo nic nenamítal. Carola cítila nevoli. Byla na Západě, ale Východ, ze kterého utekla, ji dohonil. Máma si myslí, že je holka z Východu, která se jen západně přestrojila. Ale co s nimi má společného? Studuje etnologii, zajímá se o exotické kultury, o kterých ti, co se sem valí, nemají ani ponětí. Nepatří k nim! Proč si Thilo myslí, že ji zajímají?

„Nejdřív přeparkujeme auto,“ prohlásila. „Thilo zná místo, kde se vždycky něco najde!“

Když se Carola hodinu nato s mámou a Thilem dívala na přechodu Oberbaumbrücke na proud jásajících a oslavujících lidí, kteří se valili s rozjasněnými obličejí z Východu, zuřila. Jestli může takhle jednoduše na Západ každý, tak ona už není nic výjimečného. Těm z Východu spadlo do klína něco, co je i její, Carolina zásluha. Jen proto, že v létě zdrhaly desetitisíce lidí, došlo k nepokojům. Kdyby v létě nikdo nezdrhnul, tak by se vůbec nic nestalo. Celý ten průběh s demonstracemi, svíčkami, písničkami a modlitbami pokládala Carola stejně za dost východácký. A jestli teď zeď otevřeli, tak je to ještě větší zvůle, než když ji postavili. Tenkrát aspoň měli plány.

Carola cítila převahu nad máminou radostí. Nad radostí těch, co přicházeli. Jen počkejte, myslela si. Taky budete potřebovat pravidla, abyste si mohli s tou svobodou něco počít. Nemůžete dělat politiku jen tím, že vznášíte požadavky na demonstracích. A při pohledu na ty rozzářené obličejí se v duchu vztekla říkala, znovu a znovu: Nemáte šajna.

2 / NIC NEŽ SPÁT

V posledních týdnech se Daniel Detjen většinou nedostal do postele před třetí. Pořád se něco dělo, všichni měli něco v plánu a vždycky ho k tomu přizvali. Minulý týden chtěl jeden přítel, kterého znal z Esperantistické společnosti, založit politickou stranu. Včera byl u jedné umělecké skupiny,

kteřá chtěla získat vybombardovaný obchodní dům. A dnešní večer strávil se studentem kulturologie, který chtěl založit nakladatelství.

V posledních týdnech k Danielovi skoro nikdo na návštěvu nepřišel. Ti, co okupovali jeho pohovku, měli teď na práci lepší věci. A Daniel vysedával na pohovkách jiných. Znenadání se posunul z centra dění na okraj. Ale to ho nezneklidňovalo. Strana založená nebyla, protože nemělo smysl, jak řekl Daniel „stavět loď uprostřed bouře“. Umělci toho spoustu napovídali, ale pro půvab husarského kousku neměli smysl. A autoři, s nimiž počítalo nové nakladatelství, sedávali dřív na Danielově pohovce a přispívali k usazování kamene v čajové konvici.

Město bylo jako zakleté zvláštní atmosférou. Město nespalo, ale taky nebylo úplně vzhůru. Skoro v každém domě se ještě někde svítilo. Nebo běžela televize – Daniel viděl, jak se po stropech a stěnách mihotá namodralé světlo. Bylo tři čtvrtě na tři. Co v tuhle dobu dávají v televizi? Jenom monoskop.

Některá okna byla pouze přivřená. Daniel slyšel vzrušenou kaskádu slov nějakého reportéra. Zastavil se a poslouchal. Ne, nebylo rozumět, nedalo se ani poznat, jestli reportér mluví německy. Jen to vzrušení bylo zřejmé. Ovšem, něco se stalo. I když se svítilo jen v nemnoha bytech a televize taky běžela jen v některých, na tak pozdní hodinu v noci na pátek to bylo hodně. Zase jedno otevřené okno, zase vzrušený hlas, zřejmě z rádia. To snad otevřeli zeď, pomyslel si Daniel. Nebo došlo k puči.

Daniel Detjen byl dítětem studené války, vyrostl s vědomím, že proti sobě stojí dvě velmoci a jedna druhé drží u spánku kolt. Takže si občas představoval, jak se taková válka ohlašuje. A teď vnímal město podle své představy posledních minut míru. Pozdě v noci běží televize, ale ulice jsou liduprázdné. Válku však teď považoval za naprosto vyloučenou. Celé týdny přicházely jen dobré zprávy, výhradně jen a jen dobré zprávy.

Když Daniel procházel vjezdem do domu, už očekával, že nahoře uslyší z rádia o pádu zdi. Bral dva schody najednou.

Na stanici *SFB* slyšel vzrušené hlasy, totéž vzrušení, které slyšel už cestou. Na Kudammu zavládl dopravní chaos kvůli záplavě trabantů. Chodci křičí do mikrofonu něco nesrozumitelného, stále se opakuje slovo *šileny*. Reportérka překřikuje vřavu, ale taky jen neustále opakuje, že se děje něco neuvěřitelného.

Daniel Detjen byl k smrti unavený. Už celé týdny se nedostal do postele před třetí. Dobré zprávy mu úplně převrátily spánkový rytmus. A jiné zprávy než dobré nebyly. Najednou nastala svoboda tisku. Demonstrace se už nezakazovaly. Kdo chtěl, mohl založit politickou stranu. Vláda odstoupila. Vedení strany odstoupilo. Měly být svobodné volby. A teď padla zeď. Daniel byl moc unavený na to, aby kvůli jedné dobré zprávě, jedné z mnoha, šel zase ven. Nejdřív se vyspí. Zítra je taky den.

3 / PROKURÁTOR NIČÍ DŮKAZ

Prokurátor Matthias Lange se zlobil, když si vzpomněl na předešlou noc. Byl s Verenou na Kurfürstendamm, „jen se kouknout“. Ale to, co tam Verena vyváděla, bylo mnohem víc než koukání. Tančila, slavila a zpívala. Vzpomněl si, jak mu její matka jednou řekla, že Verena je „nepřetržitý svátek“. Prokurátor Matthias Lange je naopak člověk, který nerad ukazuje city před jinými.

„Nemyslíš, žes to včera v noci trochu přehnal?“ zeptal se Matthias Lange své ženy při snídani.

„Myslíš tu špagetovou zmrzlinu?“ zeptala se se smíchem, což ho naštvalo.

„Jak ses ho zeptala: Co je to špagetová zmrzlina? A jak ses na něj přitom dívala!“

„Ale udělal to přece sám od sebe!“ reagovala Verena. „Já si jen na lístku přečetla ‚špagetová zmrzlina‘ a neuměla jsem si pod tím nic představit. Jenom jsem se zeptala!“

„Ale jdi!“ odsekl Matthias Lange naštvane. „Už jen že jsme do té kavárny Kranzler zašli, *jen se kouknout*. A ty se pak nevinně zeptáš, co je špagetová zmrzlina. Snad se člověk smí zeptat, že jo. Ale když vzal talířek a protlačoval zmrzlinu lisem, naléval na ni malinový sirup a no ano, navrch ještě šlehačku – mělas dost času říct, ne prosím, děkuju mockrát, to nemusí být. Zašli jsme dovnitř, protože ti venku byla zima, to jsi mu taky mohla říct. A vůbec, zmrzlina v listopadu! V listopadu sis ji ještě nikdy nedala. Ale když ti ji nabídnou, klidně si dáš.“

„Co ti na tom vadí?“ zeptala se Verena podrážděně.

„Že tam čučíme jako nějakí chudáci,“ prohlásil Matthias Lange. „Jako vyhladovělí troubové.“

Ten člověk jí galantně podal talířek se slovy: „Prosím, jednou špagetová zmrzlina pro dámu!“ Byl to skutečný kavalír. Jako k nějaké chudince se k ní nechoval.

Ale Verena nic neřekla. Slyšela, že Katja přichází do kuchyně a nechtěla v manželské hádce pokračovat před dítětem.

Katja si sedla ke stolu. Verena se přeorientovala do role matky.

„Víš, kde jsme s tátou v noci byli?“ zeptala se tónem, který naznačoval senzaci. „Byli jsme na Západě!“

Katja se dívala na rodiče. Na matku, na otce a zase na matku. „Ale my přece na Západ nemůžeme,“ řekla.

„Ale můžeme,“ odpověděla Verena. „Teď už můžou všichni!“

Katja jí nevěřila.

Verena vytáhla z kabelky něco, co nazvala střepec. Byla to špejle, na jejímž konci se třpytil chomáč z modré lamety. A ozdobila jím Katjinu housku.

„Na Západě to zapichují do zmrzliny,“ řekla Verena. „Je pak hezcí.“

Katja se podívala na housku, vytáhla střepec a zamávala s ním. Sytá modř se jen leskla a pableskovala. Nic v kuchyni Langových nezářilo tak jako modrá lameta.

„Tak to jste byli opravdu na Západě!“ zvolala Katja.

Až do konce snídaně nepustila ozdobu z ruky, a když si ji pak chtěla dát do aktovky, Matthais Lange přísně řekl: „Katjo! Nemusí hned každý vědět, že jsme byli tuhle noc v Západním Berlíně.“

„Proč ne?“ zeptala se Verena. A Katje řekla: „Ten střepec si smíš vzít s sebou.“

Ale Matthias Lange střepec dceři odebral, rozlomil a hodil do odpadků. Katja se okamžitě hlasitě rozbřečela. Verena na manžela vyjela: „To dítě za to přece nemůže!“

Prokurátor křičel: „Ještě vy mi stěžujte život!“

Verena křičela: „Ty sám si ho stěžuješ, jenom ty sám! Skončilo to, copak sis toho nevěšim?“

Verena konejšila Katju. Prokurátor mlčel.

Když Katja přestala brečet, Matthias Lange šel ke kbelíku na odpadky, vytáhl sřrapec a zkoumal, co mu udělal. Nejenže zlomil špejli, i lameta byla potrhaná a zmačkaná. S tím už se nedalo nic dělat.

„Jdi teď do školy,“ řekl chraplavým hlasem. „A odpoledne spolu půjdemo na Západ a dostaneš nové třásně. A zítra si je můžeš vzít do školy.“

Katja šla k otci, který dřepěl u kbelíku, objala ho kolem krku, vlípla mu pusou a zeptala se: „Mami, je to sřrapec, nebo třásně?“

Matthias Lange odpověděl: „Třásně.“ A Verena ve stejném okamžiku řekla: „Sřrapec.“ Katju to nevyvedlo z míry: „Vy se nikdy neshodnete,“ prohlásila.

Chvilí nato Matthias Lange slyšel, že dveře bytu bouchly. Seděl u kuchyňského stolu. Verena byla v koupelně. Prokurátor Matthias Lange zíral na zbytky zmrzlinové ozdoby.

„Skončilo to,“ řekl, „skončilo.“

4 / DO BERLÍNA

Lena zrovna seděla v sesterně, když zavolal doktor Matthies. „Leno, právě sestavuju osádku auta. Chceš s námi do Berlína?“

„Odkdy máš auto?“ zeptala se Lena.

„Jedeme sanitkou. Divoký Willi bude řídit a večer se vrátíme zpátky.“

„Sanitkou? Nepřeháníš to trochu?“

„Dneska tu chcíp pes, žádněj infarkt, žádný zlomeniny, nic. Dneska jsou všichni zdravý.“

„U nás taky všichni odříkají rehabilitaci,“ přiznala Lena. „Nemáme do čeho píchnout.“

„Tak se zeptej, kdo chce ještě jet, místa je dost.“

Když sanitka s Willim za volantem vyrazila do Berlína, byli v ní i oba trickbeatles, kterým Lena teď oficiálně říkala „pozůstalí trikbítlsáci“ a dvě fyzioterapeutky, které Willi neustále nazýval „něžné masérky“. Myslel „jemné“, ale nepatřil k lidem, kteří si dělají hlavu s takovými nuancemi. Oběma něžným masérkám Willi taky hned vysvětlil, že není namazaný, ale že má

jen moc velký jazyk – „hele!“ – a proto tak divně mluví. Něžné masérky se chichotaly.

Když na dálnici poprvé minuli tabuli s údajem, kolik kilometrů je do Berlína, Lena se zeptala: „Co chcete na Západě udělat jako první, úplně první věc?“

Po krátkém zvažování zamumlal Willi, pozůstalí trikbítláci a obě něžné masérky něco o penězích na přivítanou.

„A potom?“ zeptala se Lena.

Po delším zamyšlení pravil doktor Matthies: „Uvidíme.“ Něžné masérky řekly: „Kouknem se... po obchodech,“ a rozhodně pokývaly hlavou. Pozůstalí trikbítláci se chtěli porozhlédnout v obchodech s deskami.

„A co ty?“ zeptal se doktor Matthies Leny.

„Já chci jet metrem,“ odpověděla.

Lena vypočítala tři důvody, proč pro ni Západ znamená víc než jen peníze na přivítanou: *Easy Rider*, *Hair* a *Fame*. Chtěla jít tam, kde hipíci tančí po střechách amerických bouráků, tam, kde město nikdy nespí, tam, kde je to, co jí v Karl-Marx-Stadtu chybí. Chtěla pořádné vzrušení. A proto chtěla jet metrem, už dávno. „Jestli je tohle to pravý vzrušení,“ pronesl pochybovačně Willi. Po dalších šedesáti kilometrech se Lena rozhovořila o lince číslo jedna. Chtěla jet právě touhle linkou, jako ve filmu. Lena milovala film *Linka číslo jedna*, v kině ho viděla třikrát, a když byl jako muzikál na turné a dvě představení měla být i v Karl-Marx-Stadtu, šla si ve dvě v noci stoupnout do fronty na lístky. První večer si jeden herec pochroumal na hrbolatém jevišti nohu, a když druhý den ráno přišel na fyzioterapii, aby mu to napravili, zimpvizovala Lena bleskovou intriku, aby herec připadl jí, a při druhém představení se dostala dokonce i do zákulisí. Herec se jmenoval Roger a Lena ho odpoledne provedla městem. Roger chtěl vidět dům, kde bydlí Katarina Wittová, a zdálo se mu „hustý“, že je to úplně obyčejný panelák. I pomník Karla Marxe se mu jevil „hustý“. Neměl zkušenosti s východními markami, a tak než nějakou bankovkou zaplatil, musel se nejdřív podívat, jakou má hodnotu.

Odpoledne s Rogerem bylo pro Lenu jakýmsi probuzením. Zjistila, že existuje i „něco jiného“. Viděla Karl-Marx-Stadt, který byl její domov a svět, Rogerovými očima jako dost bezvýznamné místo. Zdálo se jí, že je mrhání